

Norsk-tysk samarbeid

Under den kalde krigen var Tyskland redd for en "finnlandisering" av Norge. I dag har Berlin og Oslo samme syn på NATOs fremtidige oppgaver, og samarbeider om alliansens nye strategiske konsept. (foto: Tyske soldater i Nord-Norge. Torbjørn Kjosvold/FMS)

Tyskland er interessert i energi fra nord. Men i likhet med de fleste allierte i NATO anser tyskerne Nordkalotten som rett og slett for fredelig til å involvere NATO, skriver forsker Robin Allers.

TEKST
ROBIN M. ALLERS,
SENIORFORSKER VED
INSTITUTT FOR
FORSVARSSSTUDIER

Høsten 2009 fikk Tyskland ny regjering. Spørsmålet blir: Vil koalisjonen av konservative CDU/CSU og liberale FDP følge opp den forrige regjeringens tette kontakt med norske myndigheter? Og hvor høyt vil den norske regjeringens Nordområdesatsing stå på den bilaterale agendaen?

Siden Willy Brandts regjeringstid på 1970-tallet har det utviklet seg en tradisjon for nære forbindelser mellom tyske og norske topp-politikere. I følge Aftenpostens Nils Morten Udgaard, "dyrker" Norge Tyskland. Både fra regjeringen og kongen lyder ved ulike anledninger: "Tyskland er Norges viktigste partner i Europa".

i nord?

Tette forbindelser

I den såkalte storkoalisjonen av CDU og SPD mellom 2005 og 2009 var det utenriksminister og sosialdemokrat Frank Walter Steinmeier som frontet det tyske interesse for Norge. Flere ganger besøkte han Norge, inkludert et besøk til Svalbard og enda flere ganger kunne han ta i mot sin norske kollega i Berlin. Dermed tok han opp tråden fra sin tidligere sjef, forbundskansler Gerhard Schröder, som i sin regjeringstid var en hyppig gjest i Norge.

Ettersom forbundskansler Angela

Merkel har vist begrenset interesse for det bilaterale samarbeidet, er det nå knyttet stor spenning om hennes ministre med ansvar for sikkerhetspolitikken, vil fortsette tradisjonen med vennskapelige kontakter til Norge. Alt tyder på at fridemokraten Guido Westerwelle vil følge tidligere utenriksminister og partifelle Hans-Dietrich Genschers eksempel. Han ble i sin tid til Norgesvenn ved frokostbordet til Thorvald Stoltenberg. Allerede i desember i fjor møtte Jonas Gahr Støre sin nye kollega i *Auswärtiges Amt*, i forbindelse med tenningen av det norske juletreet foran Brandeburger Tor. Nå planlegges et besøk av Westerwelle til Svalbard i juni. Fra et sikkerhetspolitisk ståsted er det ikke mindre spennende om forsvarsminister Karl Theodor zu Guttenberg, en av den nye regjeringens fremste profiler, velger å avlegge et Norgesbesøk.

Uansett om statsrådene finner kjemien, kan man alltid stole på at kontaktene på lavere nivå er tett og regelmessig. Både i internasjonale organisasjoner og gjennom bilaterale konsultasjoner jobber statssekretærer og embetsmenn sammen på en måte som bare kan sammenlignes med kontakten mellom de nordiske landene. I EU sammenheng er Tyskland blant de viktigste støttespillere for Norges interesser.

Det nære forholdet baserer seg på sterke gjensidige økonomiske interesser. Tyskland er Europas største industri- og handelsnasjon og Norge en sentral og pålitelig energileverandør. Men også i også i sikkerhetspolitiske spørsmål har det over år blitt utviklet et spesielt nært samarbeid.

Strategiske partnere?

I Nordområdene faller økonomiske interesser sammen med miljøhensyn og sikkerhetspolitiske utfordringer. Som regional aktør har Norge mer enn andre land fremhevet de sistnevnte. Det har også vært et behov for Norges regjering å skape bevissthet blant sine allierte om

Nordområdenes geopolitiske utfordringer. Senest i sitt nyttårsforedrag til Oslo Militære Samfunn understreket forsvarsminister Grete Faremo at sikkerheten i nærområdene burde inngå i NATOs nye strategiske konsept, som skal presenteres senere i år.

Uten den samme nærheten til Nordområdene, har Tyskland bare observatørstatus i de regionale organisasjonene, og sikter ikke til en like sentral rolle som Norge. Selvfølgelig har Tyskland også sterke egeninteresser i denne regionen og er dessuten svært opptatt av klimændringens konsekvenser for Arktis. Norge anses og verdsettes som en ressurssterk og pålitelig partner, både i energisamarbeidet og når det kommer til ansvarsfull forvaltning av viktige naturressurser.

Nordområdene

De spesielle sikkerhetsutfordringene i Nordområdene, som er av stor betydning for Norge, står derimot mindre sentralt i den tyske bevisstheten. I Berlin er holdningen preget av forståelse for de norske bekymringene, og Norge kan regne med tysk støtte når viktigheten av å satse på nærområdene tas opp i Brussel. Fra et tysk perspektiv faller imidlertid ikke nordområdene inn under dagens viktigste sikkerhetspolitiske utfordringer. I likhet med de fleste allierte anser tyskerne Nordkalotten som rett og slett for fredelig til å involvere NATO.

Slik har det ikke alltid vært. Under den kalde krigen var Vest-Tysklands interesse for Nordeuropa hovedsakelig sikkerhetspolitisk motivert. NATOs "Nordflanke" skulle ikke overlates til Sovjetunionen, og en "finnlandisering" av Norge måtte forhindres gjennom styrkingen av europeiske og transatlantiske relasjoner. Men i dag anses Moskva ikke lenger som en trussel i Berlin, og Tysklands forhold til Russland baserer hovedsaklig på økonomiske interesser. Tyske interesse for Nordområdene er først og fremst rettet mot regionens energipoli-

tiske potensial, dernest ressursforvaltning. Det er det norsk-tyske energisamarbeidet som de siste årene har lokket tyske politikere, toppbyråkrater og industriledere til Svalbard og Tromsø. Til sammenligning kom tidligere forsvarsminister Franz-Josef Jung aldri lenger nord enn Bergen.

Felles syn

Svalbards beliggenhet og polarisens dramatiske anskueliggjøring av klimaendringene er et velegnet middel til å få tyske partnermedpånordområdesatsingen. Samtidig ligger de viktigste tema for norsk-tysk sikkerhetsdialog på den internasjonale arenaen. Dagens sikkerhetspolitiske dialog mellom Oslo og Berlin er i mindre grad preget av gjensidige interesser enn av et felles syn på internasjonale spørsmål

Fortsatt er det både i tysk og norsk interesse å utvikle forholdet til Russland på en måte som engasjerer mer enn det skaper splittelse og isolasjon. Begge land ser sine interesser best tjent med at Moskva deltar i europeisk, vestlig og globalt samarbeid. Berlin og Oslo deler samme syn på NATOs fremtidige oppgaver, noe som kommer til uttrykk i arbeidet med alliansens nye strategiske konsept. Begge slutter opp om at artikkel V skal forbli Alliansens viktigste element, samtidig som de er beredt til å ta ansvar for NATOs internasjonale fredsoperasjoner.

Afghanistan

Det tette operative samarbeidet i Afghanistan er derfor et annet sentralt tema, når norske og tyske sikkerhetsaktører

møtes. Gjennom flere år med felleskommando i Nord-Afghanistan har norske og tyske offiserer og soldater blitt godt kjent med hverandre og med hverandres kommandostrukturer. I begge land setter dessuten innenrikspolitiske hensyn begrensninger for oppdraget. Denne typen felles erfaringer er en fordel ettersom engasjementet ved Hindukushfjellene blir stadig mer krevende og når deltagelse i andre, nye internasjonale oppdrag må vurderes.

Et tredje tema vil høyst sannsynlig få økende betydning i tiden fremover: atomnedrustning. Allerede i 2006 kunne Støre og Steinmeier fastlå i en felleserklæring at "Norge og Tyskland har en felles oppfatning av verdien av et avtalebaseret, åpent og kontrollerbart system for nedrustning, rustningskontroll og ikke-spredning." Året etter tok landene initiativ til et sterkere NATO-engasjement for rustningskontroll og nedrustning. NATOs beslutning under Bucuresti-toppmøtet våren 2008 om å fortsette å bidra til internasjonale anstrengelser for rustningskontroll, nedrustning og ikke-spredning, var en direkte følge av dette. "Obama-faktoren" har skutt nytt fart i nedrustningsspørsmålet. Den amerikanske presidentens nedrustningsutspill, har gitt pådriverne vind i seilene, og Støres nye kollega i Berlin er blant dem. Allerede i valgkampen 2009, hadde Westerwelle nedrustningsspørsmålet som sikkerhetspolitisk fanesak. Med stadige understrekninger av å være tidlig ute for å snu trenden, er Støre og Westerwelle begge på linje med initiativet til Global Zero og andre grupperinger av høy profilerte politikere og

Tysklands nye utenriksminister, fridemokraten Guido Westerwelle planlegger å besøke Svalbard i juni. Han møtte utenriksminister Støre da han tente den norske julegranen foran Brandenburger Tor i Berlin.

elder statesmen som går inn for en verden uten atomvåpen.

NATOs videre utvikling og forhold til Russland, samarbeidet i Afghanistan og innsatsen for kjernefysisk nedrustning – dette er tema som vil toppe den norsk-tyske sikkerhetsdialogen i nærmeste fremtid. Det er ikke lenger først og fremst geografisk nærhet og gjensidige interesser, men i økende grad et felles syn på prioriteringer og handlingsmønstre i store internasjonale spørsmål som gjør at Tyskland er "Norges viktigste partner i Europa" – også i sikkerhetspolitikken. ■

Robin Allers er seniorforsker ved Institutt for forsvarsstudier. Han arbeider for tiden med Tysklands sikkerhetspolitikk etter den kalde krigen.